

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні. Розглянуто наукові дослідження, спрямовані на проблематику фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів. З огляду на мету, об'єкти, предмет та наукову новизну досліджень узагальнено основні результати, що отримані вітчизняними науковцями під час написання дисертаційних робіт. Констатовано, що фінансово-правове регулювання адміністрування митних платежів не досліджувалося, розробка цієї проблеми перебуває на початковій стадії. Виявлено невирішені питання та визначено напрями подальших наукових пошуків.

Ключові слова: митні платежі, адміністрування, фінансово-правове регулювання, митне законодавство, податкове законодавство, митні відносини.

Постановка проблеми. Сучасний рівень розвитку митних відносин зумовлює необхідність наукового аналізу правових перетворень, що відбуваються у сфері державної митної справи. У цьому контексті вагомим значенням набуває ефективність правового забезпечення адміністрування митних платежів, оскільки саме чітка та законодавчо закріплена визначеність процесу адміністрування митних платежів для учасників митних правовідносин є головним складником, за яким визначається більшість ініціатив у митній сфері. З огляду на значущість інституту митних платежів як джерела доходу державного бюджету України, особливої актуальності набуває проблематика фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців у галузі фінансового права в різних аспектах проблемам правового регулювання адміністрування податків приділяють увагу А.О. Беспалова, Д.О. Гетманцев, Л.М. Касьяненко, В.В. Криченко, І.Є. Криницький, М.П. Кучерявенко, Ю.В. Оніщик, Н.Ю. Пришва, Т.О. Проценко, Н.А. Маринів, Д.М. Рева, А.М. Тимченко, М.М. Чинчин та ін. Однак питання фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів є малодослідженими. У зв'язку з цим нині є необхідність вивчення наукової розробки проблеми фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів.

Мета статті – проаналізувати стан наукової розробки проблеми фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів, виявити основні тенденції та особливості, визначити перспективи наукових пошуків у цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу дослідження. З'ясовуючи стан наукової розробки проблеми фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів, передусім слід зазначити, що відповідно до п.п. 14.1.113 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України (далі – ПК України) митні платежі – це

податки, що відповідно до цього Кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи [1]. У п. 27 ч. 1 ст. 4 Митного кодексу України (далі – МК України) наведено перелік таких платежів: мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) [2].

Відповідно до ст. 9 ПК України мито, податок на додану вартість, акцизний податок належать до системи загальнодержавних податків. Водночас вони віднесені законодавцем і до системи митних платежів. У п. 1.2 ст. 1 ПК України встановлено, що правила оподаткування товарів або послуг, що переміщуються через митний кордон України, визначаються Податковим кодексом України, крім оподаткування ввезним (імпортним) митом або вивезним (експортним) митом, які встановлюються Митним кодексом України та іншими законами з питань митної справи [1]. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом регламентовано МК України (Глава 42 Розділ IX), акцизного податку та податку на додану вартість – ПК України (Розділи VI та V). Звідси витікає, що інститут митних платежів об'єднує в собі норми як податкового, так і митного законодавства. Це значною мірою ускладнює застосування правових норм у межах єдиного юридичного поля, що породжує юридичні колізії [3, с. 24].

З цього приводу Ю.В. Оніщик зазначає, що інститут митних платежів займає особливе місце в системі українського права, оскільки це зумовлено міжгалузевим характером правових норм, що регулюють відносини, пов'язані із їх функціонуванням. На його думку, категорія «митні платежі» являє собою комплексний (міжгалузевий) правовий інститут, який об'єднує в собі норми різних галузей права. Головна особливість цих обов'язкових платежів полягає у тому, що всі вони справляються під час переміщення товарів через митний кордон. Виходячи з галузевої належності правових норм, що впливають на такі відносини, їх слід визнати правовими інститутами, але простими, що перебувають у складі комплексного інституту митних платежів. Складний взаємозв'язок суспільних відносин, пов'язаних з митними платежами, об'єктивно зумовив виникнення такого нормативного утворення [4, с. 64].

З огляду на викладене, вважаємо, що фінансово-правові норми регулюють відносини, пов'язані з митними платежами, і ці відносини є предметом фінансового права, а саме являють собою податкові відносини, норми яких регламентують процес фінансової діяльності у напрямі акумулювання доходів державного бюджету України [5, с. 17].

Аналіз наукових досліджень фінансово-правового спрямування дає змогу констатувати, що у більшості вони спрямовані на окремі елементи правового регулювання адміністрування податків. Серед них варто відзначити такі: Л.М. Касьяненко «Правові основи здійснення фінансового контролю органами Державної податкової служби України» [6], В.В. Кириченко «Способи забезпечення виконання податкового обов'язку» [7], З.М. Будько «Фінансово-правова відповідальність за вчинення податкових правопорушень» [8], Н.А. Маринів «Податкова перевірка як організаційно-правова форма реалізації податкового контролю» [9], П.В. Дуравкін «Забезпечення виконання податкового обов'язку» [10], А.Р. Олійник «Правове регулювання податкової застави в Україні» [11], А.М. Тимченко «Види примусових заходів у податковому праві» [12], О.М. Дуванський «Примусові заходи, пов'язані з невиконанням обов'язку зі сплати податків і зборів» [13], Н.С. Маринчак «Забезпечувальні заходи в податковому праві» [14], Б.Н. Закарян «Правовідновлювальні заходи в податково-правовому регулюванні» [15], Н.В. Гребенюк «Функції податково-правового примусу» [16]. Проте слід зазначити, що наведені наукові доробки стосуються окремих елементів адміністрування податків. Крім цього, зазначені праці спрямовані на адміністрування податків, а не на адміністрування митних платежів.

Дослідженню правових основ податкового адміністрування в Україні присвячена дисертаційна робота М.М. Чинчин [17]. Зокрема, з'ясовано правову природу податкового адміністрування; визначено поняття та зміст податкового адміністрування; окреслено межі та визначено стадії податкового адміністрування; розкрито систему суб'єктів податкового адміністрування; досліджено особливості правового статусу контролюючих органів як суб'єктів податкового адміністрування, визначено їх структуру; охарактеризовано зобов'язаних осіб як суб'єктів податкового адміністрування, визначено їх коло, особливості правового статусу; розкрито зміст процедур податкового адміністрування; визначено порядок реалізації процедур виконання податкового обов'язку; проаналізовано зміст податкового контролю як складової частини податкового адміністрування; визначено особливості процедур вирішення податкових спорів. Однак необхідно зазначити, що питання фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів у дисертаційному дослідженні М.М. Чинчина залишились поза увагою.

Правове регулювання адміністрування податків і зборів в Україні стали предметом дослідження А.О. Беспалової [18]. Так, пошукачем виокремлено та охарактеризовано етапи становлення законодавства з питань податкового адміністрування в Україні; визначено поняття та місце податкового адміністрування у доктрині фінансового права; з'ясовано зміст податкового адміністрування через мету, функції та завдання; охарактеризовано механізм податкового адміністрування; узагальнено іноземний досвід податкового адміністрування та визначено можливості його запозичення в умовах України; визначено особливості правового статусу суб'єктів податкового адміністрування; виокремлено специфіку змісту та структури податкового обов'язку як об'єкта податкового адміністрування; надано фінансово-правову характеристику окремих форм податкового адміністрування. Знову ж таки, як і у роботі М.М. Чинчина, у дисертаційному дослідженні А.О. Беспалової питанням фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів не приділено належної уваги.

На вивчення правового регулювання адміністрування податків і митних платежів зорієнтоване наукове дослідження

Т.О. Проценка [19], в якому визначено теоретико-прикладне поняття адміністрування податків і митних платежів; встановлено місце, роль, зміст і сутність адміністрування податків і митних платежів у системі фіскальних заходів; проаналізовано проблемні питання організації управління впровадженням нових інформаційних технологій взаємодії з платниками податків у адмініструванні бюджетних надходжень; визначено і вивчено наявний рівень організації адміністрування податків і митних платежів, досліджено об'єкт і предмет управлінського впливу на ефективність зазначеного процесу; проаналізовано основні методи адміністрування податків і митних платежів, застосовувані податковою і митною службою, а також проблемні питання організації взаємодії між ними, зокрема щодо обміну інформацією; вивчено позитивний світовий досвід діяльності фіскальних органів, сформульовано комплекс прикладних рекомендацій, спрямованих на удосконалення теоретико-прикладних засад і практики організації адміністрування податків і митних платежів; розроблено концептуальні засади теорії адміністрування, принципи, поняття адміністрування податків та митних платежів. Зазначена робота є вагомим внеском у розбудову правового регулювання адміністрування митних платежів, однак її спрямованість обмежена переважно сферою адміністративно-правового регулювання.

До наукових праць, присвячених такому елементу адміністрування митних платежів, як фінансовий контроль, слід віднести роботи Л.О. Копцевої «Фінансовий контроль у митній справі» [20] та О.О. Добрянської «Правове регулювання фінансового контролю в сфері митної справи» [21].

Особливостям правового регулювання відносин щодо справляння митних платежів було приділено увагу в дисертаційному дослідженні Ю.В. Оніщика «Правове регулювання митних відносин в Україні та в країнах Європейського Союзу: фінансово-правовий аспект» [22], в якому доведено, що у відносинах щодо оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються через митний кордон, найбільше проявляється фінансово-правовий аспект у митній сфері. Крім цього, Ю.В. Оніщиком виокремлено напрями реалізації податково-митного правового статусу митниці, а саме: 1) контроль за сплатою митних платежів та інших платежів, що справляються під час перетину митного кордону; 2) повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів; 3) розстрочення та відстрочення сплати митних платежів; 4) забезпечення сплати митних платежів; 5) стягнення заборгованості зі сплати митних платежів; 6) визначення сум податкових зобов'язань, нарахування штрафних санкцій за порушення граничних строків сплати узгоджених податкових зобов'язань, а також нарахування пені після закінчення встановлених строків погашення узгодженого податкового зобов'язання на суму податкового боргу [19, с. 16]. На нашу думку, якраз саме ці напрями є елементами фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів.

Узагальнюючи наукові здобутки в дослідженні правового регулювання адміністрування митних платежів, слід констатувати, що фінансово-правове регулювання адміністрування митних платежів не досліджувалося і розробка цієї проблеми перебуває на початковій стадії.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз історико-бібліографічної наукової літератури дає підстави стверджувати, що проблема фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів не була предметом комплексного моногра-

фічного дослідження українських учених. Більшість наукових праць вітчизняних дослідників присвячено вивченню правового регулювання адміністрування податків загалом та окремих його елементів. Відсутність наукових розробок цієї проблематики, недостатнє законодавче врегулювання цього питання та невизначеність сутності і специфіки фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів негативно впливає на практичну діяльність уповноважених органів публічної влади у сфері реалізації державної митної політики та перешкоджає усуненню прогалин у правовому регулюванні митних відносин. Тому нині постає нагальне питання щодо виокремлення найбільш актуальних питань у цій сфері, з'ясування сутності та особливостей, визначення меж і можливих наслідків удосконалення фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів.

Література:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.
2. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. Голос України. 2012. № 73–74 (5323–5324). С. 21–62.
3. Оніщик Ю.В. Правова конструкція «митні платежі»: проблеми сучасної інтерпретації. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2016. № 3–4. С. 23–28.
4. Оніщик Ю.В. Інститут митних платежів: особливості правового регулювання. Митна справа. 2012. № 5 (83). С. 61–66.
5. Оніщик Ю.В. Фінансові правовідносини у митній сфері. Митна справа. 2012. № 2 (80). С. 15–19.
6. Касьяненко Л.М. Правові основи здійснення фінансового контролю органами Державної податкової служби України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національна академія державної податкової служби України. Ірпінь, 2004. 18 с.
7. Кириченко В.В. Способи забезпечення виконання податкового обов'язку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національна академія державної податкової служби України. Ірпінь, 2005. 20 с.
8. Будицький З.М. Фінансово-правова відповідальність за вчинення податкових правопорушень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Івано-Франківськ, 2005. 18 с.
9. Маринів Н.А. Податкова перевірка як організаційно-правова форма реалізації податкового контролю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2007. 20 с.
10. Дуравкін П.В. Забезпечення виконання податкового обов'язку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 20 с.
11. Олійник А.Р. Правове регулювання податкової застави в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2010. 20 с.
12. Тимченко А.М. Види примусових заходів у податковому праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2012. 18 с.
13. Дуванський О.М. Примусові заходи, пов'язані з невиконанням обов'язку зі сплати податків і зборів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2013. 20 с.
14. Маринчак Н.С. Забезпечувальні заходи в податковому праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2014. 20 с.
15. Закарян Б.Н. Правовідновлювальні заходи в податково-правовому регулюванні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 17 с.
16. Гребенюк Н.В. Функції податково-правового примусу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2017. 21 с.
17. Чинчин М.М. Правові основи податкового адміністрування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. 20 с.
18. Беспалова А.О. Правове регулювання адміністрування податків і зборів в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2015. 23 с.
19. Проценко Т.О. Правове регулювання адміністрування податків і митних платежів: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2008. 53 с.
20. Копцева Л.О. Фінансовий контроль у митній справі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2012. 18 с.
21. Добрянська О.О. Правове регулювання фінансового контролю в сфері митної справи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ, 2016. 21 с.
22. Оніщик Ю.В. Правове регулювання митних відносин в Україні та в країнах Європейського Союзу: фінансово-правовий аспект: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2014. 44 с.

Озеруга А. В. Состояние научной разработки финансово-правового регулирования администрирования таможенных платежей в Украине

Аннотация. Статья посвящена исследованию финансово-правового регулирования администрирования таможенных платежей в Украине. Рассмотрены научные исследования, направленные на проблематику финансово-правового регулирования администрирования таможенных платежей. Учитывая цели, объекты, предмет и научную новизну исследований обобщены основные результаты, полученные отечественными учеными при написании диссертационных работ. Констатируется, что финансово-правовое регулирование администрирования таможенных платежей не исследовалось, разработка этой проблемы находится на начальной стадии. Выявлены нерешенные вопросы и определены направления дальнейших научных поисков.

Ключевые слова: таможенные платежи, администрирование, финансово-правовое регулирование, таможенное законодательство, налоговое законодательство, таможенные отношения.

Ozeruga O. The state of scientific development of the financial and legal regulation of the administration of customs payments in Ukraine

Summary. The article is devoted to the study of financial and legal regulation of the administration of customs payments in Ukraine. The scientific researches aimed at the problems of financial and legal regulation of the administration of customs payments are considered. Taking in account the purpose, objects, subject and scientific novelty of the research, the main results obtained by the national scientists during the writing of the dissertation works are generalized. It was stated that the financial legal regulation of the administration of customs payments was not investigated and the development of this problem is at an initial stage. Unresolved issues and directions for further scientific research were identified.

Key words: customs payments, administration, financial and legal regulation, customs legislation, tax legislation, customs relations.